

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASIDA TA’LIM, TARBIYA VA
MADANIYAT MASALALARI

Axrorova Gulnoza Farmonovna

Navoiy shahar 6-umumiy o‘rta talim maktabi

Tarbiya fani o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ta’lim, tarbiya va madaniyat sohalariga oid huquqiy asoslar tahlil qilingan. Konstitutsiyada belgilangan tamoyillar va ularning davlat siyosati, yosh avlodni barkamol etib tarbiyalash, o‘qituvchilarning maqomini yuksaltirish hamda milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirishdagi o‘rni ko‘rib chiqiladi. Ushbu maqola orqali Konstitutsiyaning mazkur yo‘nalishlarga ta’siri va ahamiyati yoritib beriladi.

KALIT SO‘ZLAR: Konstitutsiya, ta’lim, tarbiya, madaniyat, huquqiy asos, davlat siyosati, yosh avlod, o‘qituvchi maqomi, milliy qadriyatlar, madaniy meros.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi davlatimizning asosiy qonuni sifatida jamiyat hayotining barcha sohalarini, jumladan, ta’lim, tarbiya va madaniyatni rivojlantirish uchun mustahkam huquqiy asos yaratadi. Konstitutsiya xalqimizning milliy va umuminsoniy qadriyatlariga sodiqligini, inson huquqlari va erkinliklarini ta’minlashga intilishini aks ettiradi. Ushbu maqolada ta’lim, tarbiya va madaniyat sohalariga oid Konstitutsiyada belgilangan qoidalar hamda ularning ahamiyati tahlil qilinadi.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ta’lim, tarbiya va madaniyat sohalarining rivojlanishi uchun mustahkam huquqiy asos yaratadi. Konstitutsiyaning 41-moddasi har bir fuqaroning bilim olish huquqini kafolatlaydi va bepul umumiy o‘rta ta’lim davlat tomonidan ta’minlanishini belgilaydi. Bu norma yosh avlodni bilimli va barkamol etib tarbiyalash uchun davlatning mas’uliyatini o‘z zimmasiga olishini ko‘rsatadi. Maktabgacha ta’limdan boshlab, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus va kasb-hunar ta’limi tizimi davlat nazoratida bo‘lib, ta’lim sohasida barqarorlikni ta’minlaydi.

Shuningdek, 45-moddada davlatning insonning aqliy, ma’naviy va jismoniy rivojlanishi uchun zarur sharoitlar yaratishi belgilangan. Ushbu norma nafaqat ta’lim tizimini rivojlantirishni, balki tarbiya jarayonini ham shakllantirishga alohida e’tibor qaratishni talab qiladi. Bu orqali davlat jamiyatning ma’naviy salohiyatini oshirish va fuqarolarni har tomonlama rivojlangan shaxslar sifatida tarbiyalashni maqsad qilib qo‘yadi.

Ta’lim tizimining asosi bo‘lgan o‘qituvchilarni ijtimoiy va kasbiy qo‘llab-quvvatlash masalasi Konstitutsiyaning 50-moddasida alohida qayd etilgan. O‘qituvchilarning jamiyat va davlat tomonidan hurmat qilinishi, ularning mehnatiga yuksak baho berilishi va ijtimoiy himoyasining kafolatlanishi davlatning bu boradagi mas’uliyatini yanada mustahkamlaydi. Bu norma pedagoglar maqomini oshirish va ularning mehnatini munosib rag‘batlantirishni nazarda tutadi.

Madaniyat masalalariga kelganda, 42-moddada har bir fuqaroning madaniy hayotda faol ishtirok etish va madaniy boyliklardan foydalanish huquqi kafolatlangan. Ushbu norma

fuqarolarning madaniy rivojlanishdagi ishtirokini rag‘batlantirish bilan birga, jamiyatda madaniy qadriyatlarning ahamiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, 49-moddada davlatning milliy madaniy merosni saqlash va kelajak avlodlarga yetkazish mas‘uliyati belgilangan. Bu esa milliy qadriyatlar va madaniyatni avaylash, uni xalqaro miqyosda tanitishga qaratilgan strategiyani aks ettiradi.

Umuman olganda, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ta‘lim, tarbiya va madaniyat sohalarining rivojlanishi uchun mustahkam huquqiy asos yaratib, davlatning ushbu yo‘nalishlardagi vazifalarini aniq belgilab beradi. Bu qoidalar mamlakatning barqaror rivojlanishini ta‘minlashga, jamiyatning ma‘naviy va intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ta‘lim, tarbiya va madaniyat sohalarini rivojlantirish uchun mustahkam huquqiy poydevor yaratgan. Har bir fuqaroning ta‘lim olish huquqi, madaniy hayotda ishtirok etish imkoniyati, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni asrab-avaylash mas‘uliyati davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Ushbu qoidalar mamlakatimizda bilimli va barkamol avlodni tarbiyalash, o‘qituvchilarning maqomini oshirish, madaniy merosni saqlash hamda umuminsoniy tamoyillarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, Konstitutsiyada belgilangan tamoyillar davlat siyosatining barqarorligini ta‘minlaydi. Ta‘lim va tarbiya tizimining rivoji, fuqarolarning intellektual salohiyatini oshirishga qaratilgan islohotlar Konstitutsiya bilan uyg‘un holda olib boriladi. Ayniqsa, o‘qituvchilarning ijtimoiy himoyasini ta‘minlash, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va ularning zamonaviy bilimlarga ega bo‘lishlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratish Konstitutsiyaning 41 va 50-moddalari bilan kafolatlanadi.

Madaniyatga doir qoidalar esa milliy qadriyatlarni rivojlantirish bilan birga, xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan. Milliy madaniy boyliklarning avlodlarga yetkazilishi va xalqaro maydonda O‘zbekistonning ijobiy qiyofasini shakllantirishda Konstitutsiyaning 42 va 49-moddalarida belgilangan tamoyillar asosiy o‘rin tutadi.

Xulosa sifatida shuni ta‘kidlash joizki, Konstitutsiya ta‘lim, tarbiya va madaniyat sohalarining huquqiy asoslarini mustahkamlagan holda, ularning davlat va jamiyat taraqqiyotidagi muhim rolini namoyon qiladi. Ushbu huquqiy kafolatlar jamiyatning intellektual va ma‘naviy salohiyatini yuksaltirish, avlodlar o‘rtasida qadriyatlarni uzviy davom ettirish va davlat siyosatining izchilligini ta‘minlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. "Ta‘lim to‘g‘risida" O‘zbekiston Respublikasi Qonuni.
3. "Madaniyat to‘g‘risida" O‘zbekiston Respublikasi Qonuni.
4. Lex.uz huquqiy portali